

Informationsklass: K1

kn.remissvar@regeringskansliet.sekn.nm@regeringskansliet.se

Per Eckemark

Generaldirektör

DATUM

DIARIENUMMER

2025-06-03

SVK Dnr 2025/1522

Remissvar avseende SOU 2025:21 Miljömålsberedningens förslag om en strategi för åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF) (Dnr KN2025/00609)

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) vill, från de utgångspunkter myndigheten har att beakta, lämna följande information och synpunkter på förslagen i Miljömålsberedningens delbetänkande.

Svenska kraftnäts yttrande

Sammanfattning

Svenska kraftnät ser positivt på att verkets arbete med artrika gräsmarker i kraftledningsgator har uppmärksamats som ett bidrag till Sveriges åtaganden inom EU och internationell avseende biologisk mångfald. Detta går i linje med Svenska kraftnäts vision om att bidra till ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle. Svenska kraftnät har dock

synpunkter på och önskar förtydliganden kring några av Miljömålsberedningens förslag. Sammanfattningsvis handlar verkets synpunkter om följande:

- > Svenska kraftnät tolkar att huvuddragen i förslaget som specifikt rör verket motsvarar verksamhetens pågående arbete med anpassad skötsel av artrika gräsmarksområden. Svenska kraftnät kan rapportera resultatet av detta arbete som det ser ut idag.
- > Svenska kraftnät avstyrker att ett eventuellt uppdrag till verket ska avse ett fast antal områden då detta inte är förenligt med elnätets föränderlighet.
- > Svenska kraftnät önskar förtydligande av den juridiska grunden för att ingå inomstatliga överenskommelser för områden där Svenska kraftnät inte äger fastigheten. Svenska kraftnät vill också framhålla att det är väldigt viktigt att en eventuell inomstatlig överenskommelse med efterföljande rapportering av OECM inte utgör hinder mot Svenska kraftnäts verksamhetsutövande eller innebär att verket har kvar några ytterligare förpliktelser kopplat till ett markområde där koncession återkallats och ledningsrätt upphävts.
- > Svenska kraftnät anser att det finns behov av vägledning avseende kravet på kompensation i föreslagen ny 3 kap. 4 a § miljöbalken.
- > Svenska kraftnät önskar vad gäller förslagen till förändringar i 6 kap. 11 och 35 §§ att det förtydligas att miljökonsekvensbeskrivningar endast ska innehålla uppgifter om kompensation för det fall det finns lagkrav på sådan kompensation.

Bakgrund och motivering till synpunkterna presenteras här med utgångspunkt i en övergripande beskrivning av Svenska kraftnäts verksamhet med fokus på underhållsverksamheten.

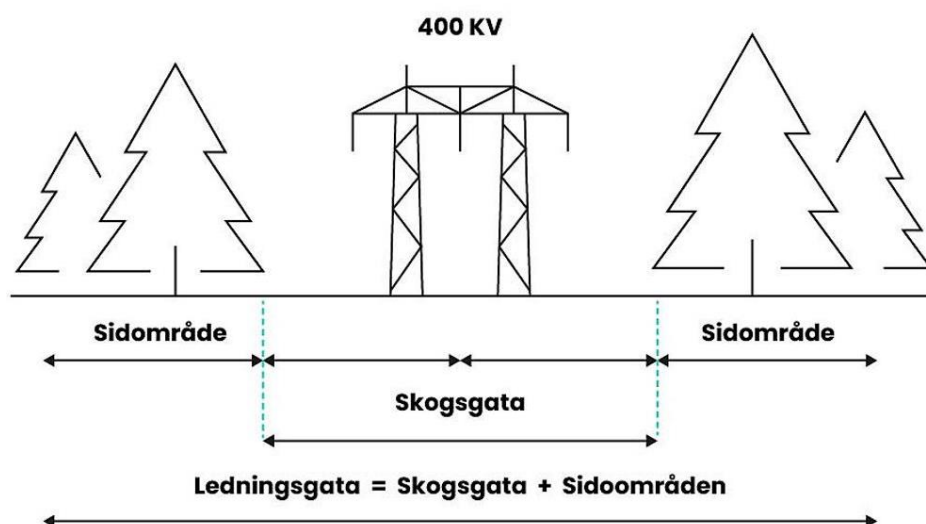
Allmänt om Svenska kraftnäts verksamhet

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet för kraftsystemet i Sverige och förvaltar och utvecklar Sveriges transmissionsnät för el. Svenska kraftnät är också elberedskapsmyndighet och tillsynsvägledande myndighet i frågor om dammsäkerhet.

I rollen som systemansvarig myndighet ansvarar Svenska kraftnät för kraftsystemets driftsäkerhet och att det i varje ögonblick är balans mellan den el som produceras och den el som förbrukas. Som innehavare av

elanläggning ansvarar Svenska kraftnät för att transmissionsnätet är elsäkert och inte kan orsaka skador på människor, husdjur, byggnader eller saker. För att säkerställa så väl drift- som elsäkerheten behöver både utformning av nya anläggningar och underhåll av befintliga anläggningar göras på rätt sätt.

Området under en kraftledning kallas ledningsgata. I skogsmark består den av en skogsgata med sidoområden, se bild nedan. En del av det regelbundna underhållsarbetet är att förhindra att vegetation växer upp och orsakar drift- och elsäkerhets problem. I skogsgatan, det vill säga det utrymme under ledningarna vilket Svenska kraftnät har ersatt markägaren för att dra fram en ledning inom, röjer Svenska kraftnät högväxande träd och buskar. Utanför skogsgatan, i sidoområdena, avverkas sådana träd som kan falla omkull och skada ledningarna.

Svenska kraftnäts arbete med anpassad skötsel av artrika gräsmarksområden inom befintliga kraftledningsgator

Som det beskrivs i Miljömålsberedningens utredning finns det naturvärden i form av artrika gräsmarker inom vissa kraftledningsgator och stationsfastigheter. Det gäller dels ledningsgator där det finns ett pågående bete och dels ledningsgator där slåtter eller bete har upphört men underhållsröjningen upprätthållit en livsmiljö som fortsatt passar vissa hävdgynnade arter, t.ex. kärlväxter, fjärilar och vilda bin. Svenska kraftnät

arbetar sedan många år tillbaka aktivt med anpassad skötsel av artrika gräsmarksområden inom befintliga kraftledningsgator, vilket också beskrivs övergripande av Miljömålsberedningen.

Den anpassade skötsel som bedrivs är utvecklad för att vara möjlig att genomföra inom ramen för den ordinarie underhållsröjningen. Det handlar i grova drag om att i identifierade och prioriterade artrika gräsmarksområden säkerställa att patrullstigen röjs på samma plats varje gång och att röjningsavfallet tas bort från gräsmarken. För artrika områden som bedöms ha naturvärdesklass¹ 2, och vissa områden av klass 3, dubblas patrullstogens bred till 6 meter. Svenska kraftnät vill särskilt notera att det som i Miljömålsberedningens utredning² nämns om slåtterhävd är utifrån Svenska kraftnäts verksamhet begränsat till skötsel försök som har gjorts på enstaka platser och ingår inte som en ordinarie skötselåtgärd. Vidare vill Svenska kraftnät påpeka att det måste ha blivit ett missförstånd, verket har inte 1600 hektar identifierade särskilt artrika områden.

Synpunkter på Miljömålsberedningens förslag

Artrika ledningsgator och stationsområden

Miljömålsberedningens förslag "att Svenska kraftnät ska få i uppdrag att geografiskt avgränsa artrika ledningsgator och stationsområden, ta fram objektspecifika skötselplaner för dessa och långsiktigt förvalta alla artrika kraftledningsgator, (...) i syfte att bevara och utveckla den biologisk mångfalden på ett ändamålsenligt sätt" tolkar verket motsvara det arbete som Svenska kraftnät redan gör när det kommer till anpassad skötsel av identifierade och prioriterade artrika områden i ledningsgator.

Svenska kraftnät vill framföra att verket i dagsläget har möjlighet att rapportera resultatet av ovanstående arbete i form av antal ytor och areal av artrika gräsmarksområden med anpassad skötsel. Rapporteringen kan inkludera bedömd naturtyp och naturvärdesklass (enligt NVI-standarden) på aggregerad nivå. Det bör beaktas att detta gäller en form av rapportering som kan utföras utifrån befintligt underlag av befintliga personella resurser. Någon annan form av rapportering kan innebära nya arbetsuppgifter som kräver ytterligare resurser.

Gällande stationsområden har verket tidigare inte prioriterat dessa eftersom det rör sig om relativt sett få områden och liten yta i jämförelse med

¹ Enligt NVI-standarden.

² Miljömålsberedningens utredning, s. 383.

ledningsgatorna. Det behöver undersökas närmare vilka typer av åtgärder som kan vara möjliga och kostnadsmässigt rimliga att vidta inom och intill stationsområden på mark som verket äger.

När det kommer till den del av förslaget som handlar om att uppdraget till Svenska kraftnät ska avse ett bestämt antal områden (minst 1250 objekt) blir det dock problematiskt eftersom antalet artrika områden inte är konstant över tid.

Transmissionsnätets kraftledningar och stationer är långlivade anläggningar, delar av nätet som nu behöver förnyas byggdes redan i slutet av 1930-talet. Förvaltning och underhåll av ledningsgator och stationer kan därmed beskrivas som långsiktig. Ledningsnätet som helhet är dock inte statiskt. Just nu befinner sig Svenska kraftnät i inledningen av en period med stora förändringar i ledningsnätet dels för att möta samhällets behov av elektrifiering och dels för att många befintliga ledningar behöver förnyas på grund av ålder. När gamla ledningar behöver förnyas kan de i vissa fall byggas om på samma plats men ofta ersätts de av nya ledningar på en annan plats. Verket har inga rättigheter eller möjligheter att fortsätta sköta marken när det inte finns någon anläggning kvar på den, se vidare kring detta nedan. Antalet artrika områden i transmissionsnätet är med andra ord inte en beständig siffra eftersom nätet, trots att enskilda ledningar står väldigt länge, behöver utvecklas och förändras över tid.

Inomstatliga överenskommelser och OECM

Miljömålsberedningen föreslår även att Svenska kraftnät ska få i uppgift att teckna inomstatliga överenskommelser med Naturvårdsverket så att de förvaltrade miljöerna kan rapporteras till Europeiska miljöbyrån som OECM.

Svenska kraftnät förstår det som att en liknande situation finns idag avseende vissa utpekade delar av Fortifikationsverkets fastigheter, där en inomstatlig överenskommelse har tecknats mellan Fortifikationsverket och Naturvårdsverket. Svenska kraftnät har dock ingen äganderätt till majoriteten av artrika områden inom transmissionsnätet.

Svenska kraftnät äger vissa fastigheter, exempelvis stationsfastigheter där verket är huvudman. För ledningarna i transmissionsnätet har Svenska kraftnät istället ledningsrätt, vilket innebär att Svenska kraftnät typiskt sett inte äger marken där ledningarna står.

Ledningsrätt beslutas av Lantmäteriet och innebär en rätt att använda annans mark för att anlägga, nyttja och underhålla ledningar. Rättigheten

har utformats som ett mellanting mellan servitut och nyttjanderätt. En ledningsrätt omfattar befogenheten att inom fastigheten vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning enligt vad som bestäms vid förrättningen, se 1 § ledningsrättslagen.

Svenska kraftnäts rättigheter till marken där Svenska kraftnät har ledningsrätt och inte äganderätt är således begränsad till de befogenheter som följer av ledningsrätten. Svenska kraftnät har med stöd av ledningsrätten ingen befogenhet att gå utöver ledningsrätten genom att teckna avtal med Naturvårdsverket. Svenska kraftnät önskar förtydligande av den juridiska grunden för en eventuell inomstatlig överenskommelse avseende sådan mark som Svenska kraftnät inte innehar med äganderätt.

Det är väldigt viktigt att en eventuell inomstatlig överenskommelse med efterföljande rapportering av OECM inte försvårar pågående drift, underhåll och ombyggnation av befintliga kraftledningar eller utbyggnad av nya kraftledningar.

Svenska kraftnät noterar att det i Miljömålsberedningens utredning framgår att miljöskadlig industriell verksamhet och infrastrukturutveckling inte bör förekomma i OECM. Som exempel på miljöskadlig infrastruktur anges dammar, vägar och rörledningar. Miljömålsberedningen konstaterar också att detta inte bara gäller inom OECM, utan också utanför områdena om verksamheternas påverkan spiller över och orsakar OECM.³ Svenska kraftnät tar i alla projekt och åtgärder stor miljöhänsyn. I samtliga nyanläggningsprojekt tas mycket stor hänsyn till bevarandevärden samt till den natur och miljö som en ny anläggning påverkar. Svenska kraftnät förutsätter att Miljömålsberedningens förslag inte innebär att det i framtiden inte ska gå att anlägga kraftledningar intill befintliga ledningsgator om det är utrett och visat genom en lokaliseringsutredning att denna lokalisering är mest lämplig.

Det är också viktigt att en eventuell inomstatlig överenskommelse med efterföljande rapportering av OECM inte försvårar framtida avveckling av ledningar eller stationer. Svenska kraftnät önskar därför förtydligande avseende hur eventuell rapportering av OECM skulle fungera för det fall Svenska kraftnät behöver avveckla en kraftledning eller en station.

Som beskrivits ovan är transmissionsnätet inte statiskt, utan i ständig förändring. Även om transmissionsnätets kraftledningar och stationer typiskt sett är långlivade anläggningar sker ständigt förändringar i

³ Miljömålsberedningens utredning, s. 436.

transmissionsnätet, vilket är nödvändigt för att transmissionsnätet ska vara driftssäkert och för att tillgodose det ökade behovet av el.

För det fall en ledning eller station i transmissionsnätet inte längre behövs behöver den kunna avvecklas. För att kunna avveckla en ledning ansöker Svenska kraftnät om återkallelse av koncession enligt 2 kap. 49 § ellagen. Energimarknadsinspektionen ska i samband med att nätkoncessionen upphör besluta om vilka återställningsåtgärder som ska vidtas, se 2 kap. 51 – 52 § ellagen. Det är mycket viktigt att eventuella beslutade återställningsåtgärder inte försvåras av att ett område har rapporterats som OECM.

Svenska kraftnät ansöker även om upphävande av ledningsrätt enligt 33 § ledningsrättslagen när ledningsrätten inte längre behövs. När ledningsrätten har upphävts har Svenska kraftnät inte längre åtkomst till marken eller rätt att vidta åtgärder inom ledningsrättsområdet med stöd av ledningsrätten. För det fall koncessionen är återkallad och ledningsrätten för området är upphävd är det därför mycket viktigt att Svenska kraftnät inte har kvar några ytterligare åtaganden i området eller att avvecklingen i övrigt försvåras.

Förslaget om ny 3 kap. 4 a § miljöbalken

Vad gäller förslaget om en ny 3 kap. 4 a § miljöbalken vill Svenska kraftnät notera följande. Den föreslagna regeln har liknande lydelse som den i 3 kap. 4 § miljöbalken om brukningsvärd jordbruksmark, och föreskriver att torvmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Svenska kraftnät förutsätter att transmissionsnätet ska räknas som en sådan anläggning som krävs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och att det även fortsättningsvis ska gå att anlägga kraftledningar på torvmark om det är utrett och visat genom en lokaliseringsutredning att det är ett lämpligt val av plats.

Det andra kravet som ställs upp är att verksamhetsutövaren ska kompensera för de ökade utsläpp av växthusgaser exploateringen beräknas innebära. Av författningskommentaren framgår att bestämmelsen inte reglerar närmare vilka kompensationsåtgärder som är godtagbara. Svenska kraftnät anser att det finns behov av vägledning kring detta och hur kompensationsåtgärderna ska bedömas. Svenska kraftnät anser också att det bör förtydligas i författningskommentaren att det är den ökning av

utsläpp från ianspråktagandet av torvmark som ska kompenseras, inte exploateringsföretaget i sin helhet.

Kompensation i miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljööverdomstolen har slagit fast att det krävs uttryckligt lagstöd för att besluta om villkor om kompensationsåtgärder. Ellagen saknar sådant lagstöd och innehåller inte någon uttrycklig hänvisning till 16 kap. 9 § miljöbalken, varför det inte går att kräva sådana kompensationsåtgärder enligt ellagen (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 8 december 2017 i mål M 11101-16). Svenska kraftnät önskar att det förtydligas att miljökonsekvensbeskrivningar endast ska innehålla uppgifter om kompensation för det fall kompensation är kopplad till lagkrav.

Detta remissyttrande har beslutats av generaldirektör Per Eckemark efter föredragning av Anna Käller, miljöspecialist på Hållbarhetsavdelningen. I den slutliga handläggningen har enhetschef Miljö och socialt ansvar Emma Breitholtz, tf enhetschef Skog och mark Andreas Grändborn, skoglig strateg Fredric Abrahamson och verksjurist Emelie Lövgren deltagit. Remissyttrandet har även förankrats med Hållbarhetschef Anna Åström och enhetschef markåtkomst Katarina Haglund.

Sundbyberg 2025-06-03

Per Eckemark

Anna Käller

DOKUMENT SIGNATURER

Innehållet i detta dokument är digitalt signerat.
Namn och tidpunkter visas på denna sida.

Dokumentet är signerat med Svenska Kraftnätts underskriftstjänst, SendSign